

Diskrepancije ili samo otegotne okolnosti u vodoopskrbi i odvodnji (1. dio) – ujedinjavanja i objedinjavanja

Unatoč dugogodišnjoj najavi promjena u načinu sveobuhvatnog poslovanja isporučitelja vodnih usluga, gotovo sve pružatelje usluga promjena je dočekala nespremnje. Za svekoliko pučanstvo pružatelji vodnih usluga su tvrtke koje se bave crpljenjem voda, proizvodnjom vode za ljudsku potrošnju, njihovom distribucijom, skupljanjem te odvodnjom otpadnih voda i njihovom obradom prije ispuštanja u okoliš. Mnogo je raznih imena takvih tvrtki kao što su: komunalci, vodovodi, odvodnje i sl. Svima njima je zajedničko da su to tvrtke od javnog interesa te su u vlasništvu grada ili općine na području na kojem djeluju.

Ipak, treba se malo vratiti u nedavnu povijest. Naime, nužno je razlikovati "lokalne vodovode" od registriranih pružatelja vodnih usluga. Lokalni vodovodi nastali su u manje naseljenim mjestima još za vrijeme SFRJ-a, gdje je lokalno stanovništvo svojim sredstvima gradilo infrastrukturu, od samog zahvata vode do točaka njezine potrošnje. Na tim lokalitetima voda koja se isporučuje potrošačima nije nužno uvijek zadovoljavala sanitarno-higijenske kao ni fizikalno-kemijske zahtjeve vode za ljudsku potrošnju. Osim navedenog, sustavi distribucije, koji su građeni bez projektne dokumentacije nepoznati su i po profilima cjevovoda, materijalima i samom stanju sustava. S druge strane, ta ista voda cjenovno se znatno razlikuje od voda ovlaštenih distributera, jer njezina ukupna cijena nije opterećena propisanim naknadama niti propisanim kontrolama kvalitete. Unatoč svemu, logično je da proizvodom i uslugom od općeg interesa, kao što je proizvodnja vode i njezina distribucija, upravlja za to ovlaštena tvrtka pod točno određenim pravilima i kontrolama. Stoga je preuzimanje lokalnih vodovoda u sustav kontrolirane vodoopskrbe nužan postupak iako nezgodan za dotadašnje korisnike u pogledu znatne promjene cijene vode, ali dovodi u poprilično nepovoljan položaj i preuzimatelja, koji prekršajno i kazneno odgovara za potpuno nepoznat sustav koji preuzima pod svoju kontrolu.

U svjetlu objedinjavanja, u ovom tekstu spomenuli bismo "sretnu" ili "nesretnu" Uredbu o *uslužnim područjima*, koja je napokon stupila na snagu u srpnju 2023. godine. Nakon preuzimanja lokalnih vodovoda stanje u vodoopskrbi procjenjuje se i dalje neodrživim s oko 150 ovlaštenih vodovoda. Prema Uredbi, rješenje se nalazi u okrupnjavanju postojećih vodovoda u svega 41 vodovod. Razlog navedenom leži u malim, jedva dostatnim vodovodima koji nisu imali mogućnost zadovoljiti razne pravilnike o broju zaposlenih kao i opreme/strojeva, njihovih servisa i umjeravanja, koji su nužni za kvalitetno održavanje sustava proizvodnje i distribucije vodovodne vode. Poglavito je problem nedostatka korisnika, odnosno potrošača, uslijed čega su prihodi takvih vodovoda vrlo mali. Ta činjenica upravo takve sustave čini još skupljima, jer se zbog lošeg ili nedostatnog održavanja i vođenja, s ciljem osiguravanja voda na tom području, sustavno izdvajaju sredstva iz krovne institucije kroz izdvajanje u smislu naknada za vode ili dizanjem kredita da bi se takvi sustavi popravili ili uopće održali. Iako je iz svih aspekata ta mjera nužna za održavanje dostupnosti vode za ljudsku potrošnju, navedena Uredba naišla je na otpore kod mnogih vodoopskrbnih tvrtki. Naime, osim činjenice da su sustave crpljenja, proizvodnje, kontrole i distribucije mahom gradili gradovi i općine iz svojih sredstava, a oni sad trebaju prijeći u vlasništvo nove, ujedinjene tvrtke kao

njezina imovina, otežavajuća situacija je nastala zbog različitih faza EU sufinanciranih projekata aglomeracija. Projekti aglomeracije u različitim vodovodima sadrže i različite radnje. Na nekim projektima obnavlja se i širi vodoopskrba i odvodnja, neki još grade uređaje za obradu komunalne otpadne vode (UPOV), neki dograđuju i rekonstruiraju postojeće, a neki grade sustave pročišćavanja vode za ljudsku potrošnju (PPV). Različite kombinacije radova čine i različitosti u cijeni samih radova, dinamici i trajanju pa tako i učešću u sufinanciranju pojedinog naručitelja. Osim toga, u prethodnim godinama, uslijed niza događaja, došlo je do znatne inflacije zbog čega se tijekom trajanja ugovora promijenila ugovorena vrijednost radova i materijala, a za ta sredstva još nema rješenja. Upravo su zato neki izvođači u znatnom kašnjenju u odnosu na ugovorene rokove, neki su otišli u stečaj, a neki su raskinuli ugovore. Nadalje, neki vodovodi završili su projekte aglomeracije, neki su u tijeku u ugovorenim dinamičkim planovima, neki su s prethodno navedenim problemima, dok su neki tek u raspisivanju javnog natječaja za izvođenje.

I da ne biste mislili da su to jedini problemi, ili kako ih hrabro zovemo, izazovi, svakako bismo još spomenuli jedan važan "izazov" – sanaciju gubitaka u vodoopskrbnoj mreži. Gubitci u sustavu distribucije vode zastupljeni su u nekoj mjeri u svim vodovodima. Neki od razloga su njihova nužnost kao što je održavanje sustava proizvodnje vode, npr. pranje pješčanih ili membranskih filtara, pranje taložnica i sl. Jedan od važnih gubitaka je gašenje požara. Svakako nepoželjan gubitak je i krađa vode kroz "crne priključke" i hidrante te gubitci u distribucijskom cjevovodu. I opet su neki vodovodi godinama unazad u velikoj ili većoj mjeri sanirali svoje gubitke, dok neki, opravdano ili ne, s istim projektom još nisu ni započeli. Svakako bismo napomenuli da su mnogi sustavi opskrbe stari i preko 60 godina te su objektivno u lošem stanju. No upravo većina takvih infrastruktura nalazi se u velikim gradovima, guste naseljenosti i mahom zaštićenim kao povijesno dobro. Organizacija, s posebnim naglaskom na osiguranje vode svim korisnicima na lokaciji radova u razdoblju izvođenja radova – parkima mjesta, dostupnost doma i sl. te financijska sredstva koja je potrebno osigurati, uključujući uvjete konzervatora, vrlo često su teško savladivi. No kao i u svemu ostalom, svako djelovanje ima dva lica. Promatrati gubitke u vodovodu kao univerzalni pojam jednako primjenjiv na svim sustavima nije moguće. Naime, održavanje mikrobiološke i fizikalno-kemijske ispravnosti vode do svakog potrošača iznimno je zahtjevno kad su potrošači brojnošću mali, a distribucijska mreža velika. U takvim dijelovima sustava gubitak vode je partner u održavanju ispravnosti vode za ljudsku potrošnju, jer bi ona u protivnom stajala u cjevovodima i po par tjedana. Razumjeti istu radnju ili pojam na više različitih načina jedino je rješenje kad se primjenjuju u različitim okolnostima, a za to je nužno poznavati sustav u njegovoj cijelosti sa svim devijacijama u vremenu i prostoru.

Problem osnivanja nove tvrtke koja bi trebala, osim imovine, objediniti i sve izazove pojedinačnih članova svakako je nezamislivo, kako za preuzimatelja, novog nositelja, tako i za članove novog društva. Kako bi jedan poznati znanstvenik rekao: "Čudo je izuzetak od pravila, prema tome, gdje nema pravila, ne mogu postojati ni čuda." Pravila imamo, a sad trebamo "čudo" da u tom procesu najmanje stradaju potrošači.